

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Alun perin kehysriihessä sovitun 58 milj. euron säästön oli tarkoitus syntyä toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvauksia lyhentämällä kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Hallituksen esityksen valmistelun kuluessa on huomattu, että säästöt syntyisivätkin pääosin vasta vuonna 2027, sillä kunnan osuus toimeentulotuesta huomioidaan tekemällä sitä vastaava vähennys kunnalle maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä. Koska toimeentulotuen säästöt tulevat pääosin viiveellä, on momentille 32.50.30 tehty uusi 58 miljoonan euron vähennys, joka kohdistuu esityksessä laskennallisiin korvauksiin. Mikäli kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden perintää voidaan nopeuttaa, laskennallisiin korvauksiin olisi mahdollista tehdä asetusmuutoksella tasokorotukset vuosina 2026–2027.

Edellä mainittu toteuttamistapa ei ole järkevä, koska se johtaa laskennallisten korvausten notkahtamiseen vuonna 2025, minkä jälkeen niitä taas mahdollisesti nostettaisiin tasokorotuksella. Mikäli hallitus haluaa pitää kiinni 58 milj. euron säästöistä, tulee se toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvauksia lyhentämällä vaikkakin säästö syntyy pidemmällä aikavälillä.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Laskennalliseen korvaukseen kohdistuva leikkaus on ristiriitaista siihen nähden, että samalla ollaan kuntien velvoitteita lisäämässä. Hallituksen esityksen mukaiset normien purut tuovat lähinnä marginaalisia säästöjä, eivätkä ole missään suhteessa laskennalliseen korvaukseen kohdistuvaan leikkaukseen. Laskennallisen korvauksen turvin on etenkin pieniin kuntiin pystytty palkkaamaan kotouttamiseen lisäresursseja, mikä on edesauttanut maahanmuuttajien integroitumista osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

Lisäksi tulkitsemiskustannusten siirtämistä osaksi laskennallista korvausta tulee harkita uudelleen. Mikäli tulkitsemiskustannukset ovat jatkossa osa laskennallista korvausta, johtaa se kunnissa hyvin todennäköisesti vain tiettyjen pakolaisryhmien vastaanottamiseen. Tulkitsemistarve vaihtelee merkittävästi eri väestöryhmien välillä. Osa voi olla täysin luku- ja kirjoitustaidottomia, jolloin tulkitsemiskustannukset ovat suuret. Toisaalta osa voi olla luku- ja kirjoitustaitoisia sekä englannin kieltä osaavia, jolloin tulkitsemiskustannuksia ei juurikaan synny.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Hallituksen esityksessä esitetään kumottavaksi useita kohtia.

Lain 13 §:stä kumottaisiin määräys kotouttamisohjelmasta laadittavasta asiakirjasta. Määräyksen kumoaminen ei tuo merkittäviä säästöjä, koska kunnat ovat jo aikaisemman lainsäädännön perusteella laatineet kotouttamisohjelmia. Näkemyksemme mukaan olisi jatkossakin hyvä olla asiakirja, johon on kuvattu kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot sekä palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.

Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi (§ 15) esitetään kumottavaksi. Osa kyseisen pykälän määräyksistä huomioidaan aiemmassa pykälässä 14 osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin osalta esitetään, että hyvinvointialue voi kunnan pyynnöstä osallistua osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin. Jotta kunnilla on tosiasiallinen mahdollisuus saada hyvinvointialue mukaan palvelutarpeen arviointiin, tulee kyseinen kohta muuttaa hyvinvointialueita velvoittavaksi. Hyvinvointialueen tulee osallistua palvelutarpeen arviointiin, mikäli kunta niin pyytää. Pykälä 15 voidaan näkemyksemme mukaan siis kumota, mikäli hyvinvointialueita veloitetaan osallistumaan palvelutarpeen arviointiin.

Hyvinvointialueen velvollisuuksia esitetään karsittavaksi myös monialaista kotoutumissuunnitelmaa koskevan pykälän (17 §) kumoamisella. Pykälä voidaan kumota, mikäli kotoutumissuunnitelman laadintaa koskevassa 20 §:ssä hyvinvointialue veloitetaan osallistumaan kotoutumissuunnitelman laadintaan kunnan pyytäessä. Hyvinvointialueet on hyvä mainita myös muissa kotoutumissuunnitelmaa koskevissa pykälissä, mikäli hyvinvointialue on osallistunut kotoutumissuunnitelmaan laadintaan kunnan pyynnöstä. Esimerkiksi kotoutumissuunnitelman tarkistamista koskevasta pykälästä (22 §) kumottaisiin määräykset monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamisesta. Pykälään tulee lisätä hyvinvointialueille velvoite osallistua kotoutumissuunnitelman seurantaan ja tarkistamiseen, mikäli hyvinvointialue on osallistunut kotoutumissuunnitelman laadintaan.

Perheen kotoutumissuunnitelmaa koskeva 21 § voidaan näkemyksemme mukaan kumota.

Kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmää koskeva määräys (48 §) esitetään myös kumottavaksi. Määräystä ei tule kumota kokonaisuudessaan vaan jättää kunnille mahdollisuus monialaisen yhteistyöryhmän perustamiseen. Onnistunut kotouttaminen vaatii useiden eri toimijoiden välistä yhteistyötä, jolloin niiden välinen yhteistyöryhmäkin on tarpeellinen.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Kevennettävät tehtävät ovat kuntien näkökulmasta varsin vähäisiä ja tuovat vain marginaaliset säästöt etenkin kun kunnat ovat jo tehneet valmistelevia toimenpiteitä lain voimaantuloa varten. Normin purut vähentävät lähinnä hyvinvointialueiden tehtäviä ja siten tuovat kunnille entistä suuremman roolin kotouttamistyössä.

Tervaniemi Sari
Tervolan kunta